

„Magyar gyermeknek magyar iskolában van a helye!”

Száz esztendeje született Dani Gergely,
Gyimesbükk esperesplébánosa

Élt a magyar nyelvterület keleti szélén egy száz esztendővel ezelőtt született papi ember, aki arról lett nevezetes, hogy a legsötétebb, kettős diktatúra idején, az 1970-es években római katolikus templomot épített a Székelyföldről erőszakkal Bákó megyéhez szakított Gyimesbükk katolikus lakosainak. Ez a falu a Gyimes-völgy legkeletibb települése, innen népesült be az egész völgy a XVIII. század második felétől nagyjából a XX. század elejéig. A gyimesi tájat belakó magyarok részben a Székelyföldről húzódtak föl a Kárpátok erdővel borított, patakokkal szabdalts völgyeibe, részben pedig a 1764. évi „*madéfalvi veszedelem*” Moldvába menekültjeiből érkeztek, hogy közelebb kerülhessenek az elhagyott szülőföldre. Később aztán kelet felől moldvai pásztorok is megtelepedtek néhány völgyben; a XIX. század végén, a vasút megépülése és az erdőirtások megkezdése után pedig fakereskedéssel foglalkozó örmények, zsidók, meg cigányok is megtalálták a helyüket a *Patakország*nak becézett tájon.

A száz esztendeje bekövetkezett békediktátumig az itt élő a népek a későbbi időkhöz képest békekészen megfértek egymással, csak azt követően dűlta fel a történelem az életüket. Különösen a „*nemzeti szocializmus*”, majd a „*nemzeti kommunizmus*” borította fel a völgy természetes életrendjét, az előbbi elsősorban a zsidókat, az utóbbi a magyarokat sújtotta, legerőteljesebben azzal, hogy a völgy legnagyobb, főként magyar lakosságú települését

1951-ben átcsatolták az egykori Ó-Romániához tartozó, teljesen román közigazgatási nyelvű Bákó megyéhez, majd 1963-tól, ugyancsak erőszakos eszközökkel, megszüntették a magyar nyelvű oktatást. A magyarság számára egyetlen mentőövet az jelentett, hogy az 1968-ban egyházilag is a Jászvásári püspökség Bákói főesperességéhez csatolt egyházközség 1976. január 1-től ismét a Felcsíki főesperességhez és a Gyulafehérvári püspökséghez tartozik.

Ide helyezte Márton Áron püspök 1972. augusztus 21-én Dani Gergely plébánost. A püspök úr döntését minden bizonnyal maga az Úristen sugallta, mert ennél alkalmasabb embert aligha találhatott volna erre a helyre. Száz esztendeje, 1919. június 14-én született az egykori Háromszék megye Szentföldnek nevezett, katolikus részén, Lemhényben. Tizenöt gyermekes édesanyja negyedik gyermekeként látta meg a napvilágot, egy fiúcskát pedig később még örökbe is fogadott a család. Kézdivásárhelyen járt középiskolába, Brassóban érettségizett, a teológiát Gyulafehérváron végezte, s 1952-ban szentelték pappá. Kovásznán, Csernátomban, Gyergyószentmiklóson és Tekerőpatakán szolgált, s

Dani Gergely

mindenhol javított, felújított, építkezett, vagyis mindig többre vállalkozott, mint a rábízott hívek lelki szolgálata. A világi hatalmak által sújtott Gyimesbükkön aztán „nem egyetlen emberre szabott feladat”-ra talált: a félbehagyottságok és a megoldatlanságok garmadája. A történelmük és földrajzuk széttagoltsága miatt a három, mintegy félszáz, falunak is tekinthető, *-patak*nak nevezett részből álló gyimesi község sajnos kevésbé összetartó közösségeit – mint a később örökébe lépő Salamon József plébánosuk írja – a hitéletet szellemének ébrentartásával, a lelki életben való elmélyülés erősítésével, az ősi imádságok fennhangon való imádkozásával, népénekeik hangos éneklésével próbálta összekovácsolni. Igyekezett ránevelni a gyimesi híveket az egymás búcsúin való részvételre, hogy ezzel is átérezzék együvé tartozásukat.

A legnagyobb hiány azonban, ha lehet egyáltalán rangsorolni, abban mutatkozott, hogy – Adyval szólva – „*még a templomot sem építettük fel*”. A mintegy 300 esztendőes Gyimesbükknek a történelmi határon volt egy korábbi épületből átalakított temploma, amit az 1882 óta plébániává szervezett egyházközségben az egykori, „ezeréves” határon lévő, főként egészségügyi szolgálatot teljesítő *vesztegár* latin neve után *kontumáci* templomnak nevezték. Maga a település azonban a XIX. század első felétől több mint egy kilométerrel nyugatabbra épült ki, így a határon lévő templom és parókia nagyon messze esett. Az új templom építésének gondolata már a XIX. század végén felmerült, de csaknem száz esztendőn keresztül vágyalom maradt. A hívek szegénysége, a papok erélytelensége, elöregedése, majd az impériumváltás és a következményeiként létrejött társadalmi és politikai bizonytalanságban a hívekre kivetett hozzájárulásból csak egy szükségtemplomot tudtak felépíteni. A kommunista hatalomátvétel után még kegyetlenebb idők következtek a katolikus egyházra és a gyimesi magyarságra. A rendkívül szétszórt településen a hívek nehezen jutottak el a templomokhoz, a község Bákóhoz csatolása pedig növelte a bizonytalanságot és az elkeseredettséget. László Sándor, aki az 1960-as évek végétől volt plébános Gyimesbükkben, az egyre nehezebb lelkipásztori munka miatt 1972-ben áthelyezését kérte Gyergyótekerőpatakra, az ott szolgáló Dani Gergely helyére, s a Főpásztor hozzájárulásával meg is történt a „helycsere”.

Tennivalók tömege várt tehát Dani Gergelyre Gyimesbükkön, ő pedig olyan ember volt, aki nem az akadályokat kereste, hanem a lehetőségeket, nem a kibúvókat, hanem a megoldásokat. Mindössze 70 ezer téglával láttak hozzá a templom építéséhez, de ennél sokkal több és nagyobb volt az elszántság és a hit, elsősorban Dani Gergely részéről. Mert ő, mint Márton Áron püspök írja az ezüstmisés plébánost köszöntő levelében: „... *fáradtságot nem ismerő munkával megvalósította azt, amiről az elődök évtizedeken át álmodtak*”. Az újonnan kinevezett *Papbácsi* természetesen nem volt kezdő az egyházi építkezésben, mint magáról mondta: „*Engem az Isten építésre hivatott!*” Már Gyergyószentmiklóson felújította a katolikus templomot, kijavíttatta a plébánia épületét és az örmények rossz állapotban lévő templomát. Az odatartozó Háromkúton templomot, Damukon kápolnát építtetett, Magyarbékáson plébániát javíttatott. Gyimesbükkön azonban minden előző meghaladó feladat várta: a hitélet és a templomépités mellett, magyar nyelvű oktatás hiányában, a hittanórák keretében betűvetésre, anyanyelven való írásra, olvasásra, a magyar irodalom és történelem elemeinek megismertetésére is vállalkoznia kellett. Mindeközben a lelket is tartotta a politika által gyakran megosztott, tévelygő híveiben.

A templom építéséhez három dolgot kellett megszerveznie: engedélyeket, pénzt és munkáskezeket. Egyik sem volt könnyű, a Ceaușescu-diktatúra tombolásának korában az elszántságon, a jó ügybe vetett hiten kívül bizonyos furfangra is szüksége volt. Számptalan szívszorító, utólag már inkább kedves, sőt, nevetséges esetet tart számon a helyi szájhagyó-

mány, vagy éppen az írásos emlékezet.¹ Néhány közülük már legendává is vált az eltelt évtizedek során. Az építési engedélyhez Bukarestben lehetett nagy keservesen – néhány demizson „okmánybélyeg” ellenében – hozzájutni, az anyagbeszerzéshez szükséges kiutalást pedig Bákóban, a megyeszékhelyen kellett volna, de azt megtagadta a megyei párttitkár – más változat szerint a községi tanácselnök – azzal, hogy amíg ő van hivatalban, nem építhetnek a megyében katolikus templomot. Dani Gergely válasza: – „*Jól van, azt a kis időt még kivárjuk!*” S mit tesz Isten? Hamarosan meghalt az eltökélt potentát, s az építkezésnek azontúl nem tett szinte senki keresztbe. Nem volt könnyebb a szükséges anyagiak előteremtése sem, bár még külföldről is érkezett segítség. Csak én magam legalább három alkalommal hoztam postásként nem is tudom mekkora összegeket, amelyek nyugat-európai országokból érkeztek Budapestre, ki tudja honnan és milyen csatornákon. Dani Gergely igyekezett azokat a pénzbeli felajánlásokat is behajtani, amelyeket elődjének ígértek a gyimesbükki hívek – papíron. Sokan emlékeznek ma is a *Papbácsi* jelszávára: „*Aki még nem adott, az adjon, de aki adott, az még adjon, mert Isten megfizeti.*” Ha pedig a nép – mert az már csak olyan – zúgolódott, az építkező plébános azt mondta: „*Engem nem érdekel, hogy az emberek mit mondanak, hanem csak az, hogy mit mond az Isten. Ő pedig azt mondja, siess Gergő, mert még sok templomot kell építs!*” Törhetetlen akaraterejével mozgósította a lelkük mélyén különben rendkívül vallásos gyimesbükki híveket is, akik 928 fuvaros és 12 690 gyalogos napot dolgoztak a templom építésén.

A gyimesbükki templom

nek ennél szebb méltatása? És lehetett-e a templomépítő Dani Gergelynek életéhez méltóbb halála, mint hogy 1983. január 5-én, a hajnali misén, az oltár mellől szólította magához az Úr?²

Halász Péter

1 *Salamon József*: Gyimes. Magánkiadás. Csíkszereda, 2014; *Salamon József* (szerk.): Dani Gergely, az Isten és Gyimesbükk szívében. Gyimesbükk, 2013.

2 A közölt képek forrásai az alábbiak. *Salamon József* i. m. 2013, borító (arckép); *Deáky András*: Szemben az árral. Élet a Gyimesekben. Státus Kiadó, Csíkszereda 2012. 149. (templom).